

Maria Wrońska-Friend

SZTUKA WOSKIEM PISANA.

Batik w Indonezji i w Polsce

Art Drawn with Wax. Batik in Indonesia and Poland

Prezentowana książka to studium porównawcze tkanin jawańskich i polskich zdobionych techniką batiku – metodą barwienia z zastosowaniem płynnego wosku. Praca – będąca wynikiem długoletnich badań prowadzonych przez autorkę w Indonezji oraz w muzeach i archiwach polskich – otwiera nowy rozdział w badaniach nad historią związków Polski ze sztuką Orientu.

Album liczący 272 strony i 191 barwnych ilustracji jest nie tylko pracą naukową, lecz i znakomitą wizualną prezentacją tkanin polskich i sztuki jawańskiej. Przykłady batiku jawańskiego zostały wybrane z prywatnej kolekcji Rudolfa Smenda z Kolonii, uznawanej za najbardziej znaczący prywatny zbiór tych tkanin w Europie. Część polską ilustrują eksponaty ze zbiorów Muzeów Narodowych w Krakowie i Warszawie, Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Biblioteki Jagiellońskiej oraz innych instytucji i kolekcji prywatnych.

Profesor Irena Huml, historyk sztuki specjalizujący się w dziedzinie współczesnej tkaniny polskiej, jest autorką wprowadzenia do książki.

Maria Wrońska-Friend, antropolog kultury i kustosz muzealny, prowadzi badania nad sztuką i kulturą Azji Południowo-Wschodniej i Oceanii od ponad 20 lat. Absolwentka etnografii na Uniwersytecie Łódzkim, w 1987 roku obroniła pracę doktorską w Instytucie Sztuki PAN na temat oddziaływań batiku jawańskiego na sztukę Europy. Od 1992 roku jest pracownikiem naukowym na Uniwersytecie Jamesa Cooka w Australii. Poza Indonezją prowadziła badania na Nowej Gwinei, w Chinach, Tajlandii i w Indiach. Jest autorką przeszło dwudziestu publikacji naukowych wydanych w Niemczech, Holandii, Wielkiej Brytanii, Australii i w Polsce.

ISBN 978-83-920366-4-7 Cena 69 zł

Wydawca: Gondwana www.gondwana.pl

Do nabycia w dużych księgarniach oraz poprzez księgarnię internetową **Merlin.pl**

Książka zawiera obszerne streszczenie w języku angielskim.
An extensive English summary accompanies the book.

Batik to sposób zdobienia tkanin, w którym płynny gorący воск osłania te miejsca, które mają pozostać nie zabarwione. Technika ta została doprowadzona do perfekcji na wyspie Jawie w Indonezji, skąd w końcu XIX wieku trafiła do sztuki europejskiej, w krótkim czasie zyskując znaczną popularność również w naszym kraju, szczególnie w środowiskach artystycznych Krakowa, Warszawy i Lwowa.

Dzięki dogłębnyim studiom tkanin indonezyjskich wiele zasad jawajskiej estetyki oraz niektóre z metod technologii barwienia zostały twórczo zaadaptowane do warunków polskich. W latach dwudziestych XX wieku batikowane tkaniny z Polski były przedstawiane na wielu znaczących wystawach, między innymi w Paryżu, Brukseli i Londynie.

W ostatnich latach technika batiku przeżywa w naszym kraju renesans. Współczesny batik polski to dynamicznie rozwijająca się dziedzina malarstwa na tkaninie uprawiana przez kilkudziesięciu artystów, nauczana w wielu ośrodkach szkolenia plastycznego i coraz częściej wprowadzana do programów wyższych uczelni.

*Sultan Jawy środkowej w stroju ceremonialnym
Sultan of central Java
in ceremonial dress.
Yogyakarta, 1986*

Rozdział 1: Jawa: korzenie, tkaniny i cudzoziemcy

Batikowane tkaniny, uznawane za główną dziedzinę sztuki plastycznej Azji Południowo-Wschodniej, przedstawione są w szerokim kontekście historii, kultury i filozofii jawajskiej.

Rozdział 2: Batik na Jawie. Precyzja, cierpliwość i piękno

Batik jawajski to nie tylko część stroju, lecz również nośnik istotnych treści symbolicznych, pełniący ważną funkcję w systemie komunikacji pozawerbalnej. Przedstawione są regionalne i etniczne odmiany batiku, jak również technika i tradycyjne metody barwienia tych tkanin, ich ornamentyka oraz zastosowania batiku w życiu jawajskich władców, arystokracji oraz mieszkańców wsi.

*Batikowana spódnica z figurami z teatru cieni. Kolekcja R. Smenda, Kolonia
Batik skirt featuring shadow theatre figures. R. Smend collection, Cologne*

Rozdział 3: Krakowscy kolekcjonerzy sztuki jawańskiej

Na przełomie XIX i XX wieku kilku naukowców krakowskich odwiedziło Indonezję, przywożąc liczne kolekcje sztuki jawańskiej. Grupę batikowanych tkanin posiadał również Feliks „Manggha” Jasieński. Zbiory te w znacznym stopniu umożliwiły artystom polskim poznanie jawańskiego batik.

*Portret kobiety jawańskiej, XIX wiek. Kolekcja M. Raciborskiego.
Muzeum Botaniczne Uniwersytetu Jagiellońskiego
Portrait of Javanese woman, 19th c. M. Raciborski's collection.
Botanical Museum, Jagiellonian University*

Rozdział 4: Rajskie ptaki w Krakowie. Polski batik w okresie międzywojennym

Około 1920 roku jawańska technika zdobnicza zdobyła ogromną popularność w Polsce, gdzie batikowano zarówno tkaniny, jak i całe komplety mebli, ceramikę i metal. Batiki wykonywali zawodowi artyści, członkowie Warsztatów Krakowskich, jak i rzesze amatorów. Ze względu na silne oddziaływanie estetyki indonezyjskiej powstały styl dekoracyjny często określano jako „jawańsko-krakowski”.

*Żona Jana Kasprovicza, Maria, w batikowanej sukni, 1927.
Muzeum na Harendzie, Zakopane
Wife of Jan Kasprovicz, Maria, in batik dress, 1927.
Museum at Harenda, Zakopane*

Rozdział 5: Obrazy malowane woskiem. Współczesny batik polski

Dzięki działalności Akademii Łuczniczka w ostatnich kilkunastu latach technika batik przeżywa ponowny rozkwit. Współczesny batik polski stał się nową dziedziną sztuk pięknych, która zdumiewa liczbą stosowanych rozwiązań i możliwości technicznych.

Przedstawione są prace dwudziestu polskich artystów, dla których technika batik stała się środkiem wyrazu artystycznego.

*Aleksandra Herisz,
Zielone Marzenia, 2006
(fragment)
Aleksandra Herisz,
Green Dreams, 2006
(detail)*